

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΤΑ ΡΟΔΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟΥ

Διαβάζοντας τὸν τελευταῖο λόγο τοῦ Βενιζέλου— ἓνα λόγο πού θυμίζει περισσότερο τὸν εὐχριστο καρπὸ, παρὰ τὸ λαμπρόχρωμο λουλούδι—θυμηθῆκα ὅλους τοὺς λόγους, πού ἀξιῶθηκα ν' ἀκούσω ὡς τὰ τῶρα ἀπὸ βήματα καὶ μπαλκόνια. Κ' ἓνας θεὸς ἔφερε πόσους ἔχουμε ἀκουσιμένα ὅλοι ἐμεῖς, πού δὲ γεννηθήκαμε βέβαια τὴν τελευταία δεκαετία. Ἦσανε λουλούδια, ἀλήθεια, οἱ λόγοι αὐτοὶ, λουλούδια ἀπ' τὸ μικροελλαδικὸ περιθώριον, πού τὸ καλλιεργούσαμε ὅλοι, μὲ τὰ σκαλιστηράκια μας, τὰ κλαδευτηράκια μας, τὰ ποτιστηράκια μας καὶ τὰ γεράκια μας. Λουλούδια, ὡμορφα καὶ φανταχτερά, πού ποτὲ δὲν ἀξιῶθηκαν ὅμως νὰ δέσουνε καρπὸ, μετωμένο ἀπ' τοὺς χυμούς μας πλούσιας γῆς καὶ τὰ φυλιὰ ἐνός λαμποῦ Ἠλίου. «Τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσούλα—ἐξεφύτρωσ' ἓνα ρόδο—τὴν αὐγὴ μὲ τὴ δροσούλα—ἐμαράθηνε τὸ ρόδο». Καὶ μαδούσανε τὰ λουλούδια τοῦ μικροελλαδικοῦ περιθωρίου καὶ ὁ κακὸς ἀνεμὸς ἔπαιρνε τὰ φύλλα τους, τὰ στριφογύριζε στὸν οὐρανὸ καὶ τὰ σκόρπιζε ἀπάνω στὶς δοξασμένες ταφόπετρες.

Φτωχὰ καὶ κομικὰ λουλούδια! Πολιτικοί, ρήτορες, δισυκάλτοι, παπάδες, χρόνια καὶ χρόνια, μᾶς ραίνανε μὲ τὰ μαραμμένα φύλλα τους. Μέσα σὲ βροχὴ λουλουδιῶν μεγαλώσαμε. Κ' ὕστερα ἦρθε ἡ σειρά μας νὰ ράνοιμ' ἐμεῖς, μὲ τὰ ἴδια λουλούδια, ὅσους ἦρθανε κατόπι μας. Ὁ «ἀνθηρὸς λόγος» εἶχε καταντήσῃ τὸ καύχημά μας καὶ τὸ σπαθὶ μας. Μ' αὐτὸν δοξάζαμε τοὺς προγόνους μας, μ' αὐτὸν πολεμούσαμε τοὺς ἐχθρούς μας, μ' αὐτὸν κατατροπώναμε τοὺς ξένους, πού δὲν ἀποφασίζαν νὰ γίνουν «φιέλληνες» μὲ τὸ στανί. Καὶ μ' αὐτὸν κάναμε, στὸν ἴδιο καιρὸ, καὶ τὴς δουλίτσες μας. Ἄνθη στὴ Βουλὴ, ἄνθη στὴ Διπλωματία, ἄνθη στοὺς συλλόγους, ἄνθη στὰ μπαλκόνια τῆς 25 Μαρτίου, ἄνθη στὶς ἐφημερίδες καὶ στὰ βιβλία, ἄνθη στὰ σχολεῖα, ἄνθη παντοῦ. Καὶ τ' ἀνθοπωλεία τῆς Καθαρεύουσας δὲν προφτάνανε νὰ πλέκουν στεφάνια γιὰ τὸ ἀτέλειωτο πανηγύρι. Θαρροῦσε κανεὶς πὼς ἡμαστέ οἱ καλεσμένοι τοῦ Ἡλιογάβαλου, προσμένοντας ὥρα τὴν ὥρα νὰ θραυτοῦμε ἀπ' τὰ ροδοφύλλα.

Ἦρθε ὁ Βενιζέλος. Καὶ θυμᾶμαι τὸν πρῶτο τὸν λόγο, πού μᾶς εἶπε τότε, νεοφερμένος, στὴν Πλατεία τοῦ Συντάγματος. «Καλὸς καὶ ἀξιὸς μπορεῖ νάναι ὁ Κρητικὸς!» εἶπαν πολλοί. «Μὰ ὁ λόγος του δὲν ἔχει... ἄνθη». Δὲν μπορούσαν νὰ φανταστοῦνε οἱ Ἀθηναῖοι πὼς μπορούσε νὰ κυβερνήσῃ τὴ δοξασμένη αὐτὴ χώρα ἓνας ἄνθρωπος, πού δὲν ἔξερε νὰ ρίξῃ τὸ λόγο του μὲ μιὰ ἐπίκληση πρὸς τίς σκιές τῶν Μαρτυρονομάρχων καὶ τῶν Σαλαμινομάρχων καὶ νὰ τὸν τελειώσῃ μὲ μιὰ κορόνα ρητορική, πού θάκανε νὰ τρίζουν μέσ' στὸν τάφο τους τὰ κόκκαλα τῶν Προγόνων, τὰ δύσμοιρα κόκκαλα, πού ἄλλο δὲν κάνανε μέσα στὴ μαύρη γῆ, παρὰ νὰ τρίζουν ἀπ' τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδυ καὶ ἀπ' τὸ βράδυ ὡς τὸ πρῶτ'. Καὶ εἰμαι βέβαιος πὼς ἂν τὰ πράγματα δὲν εἶχανε φτάσῃ ἐκεῖ πού ἦσαν φτασμένα καὶ ἂν δὲν εἶχαμε βρεθεῖ στὴ θέσῃ τοῦ πνιγμένου, πού

πάνεται ἀπ' τὰ μαλλιά του, ὁ Βενιζέλος θὰ ξαναγύριζε στὴν Κρήτη του καὶ θὰ καθύσανε αὐτὸς καλὰ καὶ ἐμεῖς καλύτερα. Δὲν ἦταν ὁ πολιτικός, πού μᾶς χρειάζονταν. Παραπολὺ περὶς γιὰ ἓναν τοσο ποιητικὸ τοπο. Καὶ εἰμαι βέβαιος ἀκόμα, ὅτι ἂν βρισκόνται ἀκόμα πολλοί, πού δὲν μποροῦνε νὰ χωνεψοῦνε τὸν ἄνθρωπο αὐτόν, ὅπως δὲν μπορέσανε νὰ χωνεψοῦνε καὶ ἓναν Ἰρικούλη, εἶναι γιὰτὶ δὲν κατάφερε ποτὲ νὰ τοὺς συγκινήσῃ, ὅπως τοὺς συγκινούσε μὲ τὰ «μῦθα» τῶν Προγόνων, ὁ μυριανθισμένος ἐκεῖνος καθηγητὴς-πρωθυπουργός, πού ἡ Μοῖρα του τοῦγραφε νὰ σκορπίσῃ τὰ τελευταῖα ἐντάφια λουλούδια ἀπάνω στὸ νεκρὸ τῆς Ἑλλάδας καὶ λίγο ἔλειπε νὰ τὰ σκορπίσῃ.

Ὁ Θεὸς δὲ θέλησε νὰ βροῦμε τὸ θάνατο τῶν καλεσμένων τοῦ Ἡλιογάβαλου. Ὁ Βενιζέλος ὡδήγησε τὴν Ἑλλάδα στὰ περιθώρια τῶν πλούσιων καρπῶν. Καὶ τὴν ἔφερε νὰ τὰ δρέψῃ μὲ τὰ ἴδια τῆς τὰ χερί, τὰ παραλυμένα ἀπ' τὸ ἀποκόρωμα τῶν μεθυστικῶν λουλουδιῶν, πού ἀνάμεσα τοὺς αὐτοκτονοῦσε μιὰ ρωμαντική αὐτοκτονία. Τίναξε ἀποπάνω μᾶς ὅλα τὰ μαραμμένα φύλλα, καθετὶ πού ἦτανε ρητορική, καθαρεύουσα, προγονοπληξία, φτωχαλαζονεῖα, καθετὶ πού μᾶς νάρκωνε καὶ μᾶς ἀποκοίμιζε. Μᾶς ἔφερε πρὸς τὰ μεγάλα ἔργα. Καὶ μεγαλόνοντας καὶ πλαταίνοντας τὴν Ἑλλάδα, μεγάλωσε καὶ πλάτυνε τοὺς ὁρίζοντες τῆς ψυχῆς μας. Μᾶς ἔκανε ἀξιὸς νὰ κυττάζουμε πῶς μακριά, πῶς ψηλά, πῶς βαθειά, νὰ ζήσουμε μιὰ ζωὴ πῶς ἐντόνη καὶ πῶς μεστή, νὰ σκεφτοῦμε πῶς ἐλεύθερα καὶ νὰ γαπήσουμε πῶς θερμά, φτάνει νὰ τὸ θελήσουμε, φτάνει, τινάζοντας τὰ φτερά μας ἀπὸ τὸ μικροελλαδικὸ κλουβί, νὰ μὴν κάνοιμε ἀπ' τὴ μεγάλη Ἑλλάδα ἓνα μεγάλο κλουβί, γιὰ νὰ ξανακλείσουμε πάλι μέσα του τὴ σκέψῃ μας καὶ τὴν ψυχὴ μας.

Ἄλλα γι' αὐτὸ δὲ θὰ φταίῃ πᾶς ὁ Βενιζέλος. Ἀκόμα προχθές, γυρίζοντας ἀπ' τὸ πόλεμο, τὸν ἄλλον τὸν πῶλεμό, πού τὸν ἔκανε ἡρωικὰ μοναχὸς του, ἓνας αὐτὸς γιὰ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. δὲν μᾶς ἔφερε λαμπρόχρωμα λουλούδια νὰ μᾶς στολίσῃ. Κρατοῦσε στὰ χερί του τὸ κένιστρο τῆς πατρίδας γεμάτο ἀπ' τοὺς πλούσιους καρποὺς τῆς Νίκης. Ἄν βρισκόνται ἄνθρωποι, πού ὀνειρεύονται ἀκόμα ἓνα ρομαντικὸ θάνατο κάτω ἀπὸ ρόδο φύλλα, εἶναι λεύτεροι νὰ τὸν βροῦνε. Τὸ τραπέζι τοῦ Ἡλιογάβαλου εἶναι πάντα στρωμένο καὶ οἱ πόρτες του ἀνοιχτές γιὰ τοὺς καλεσμένους του.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΜΟΝΟΠΡΑΧΤΑ

Τὸ Θέατρο τοῦ Ὁδείου ἂν καὶ δὲν εἶναι γιὰ τὴν ὥρα καθόλου ἀνώτερο ἀπὸ τ' ἄλλα ἀθηναῖκα θέατρα, ἴσως μάλιστα νὰ εἶναι καὶ κατώτερο, εἶναι τὸ μόνον πού νέο, ἀπλαστο ἀκόμα, δίνει κάποιες ἐλπίδες γιὰ τὴν ἐξέλιξή του, γιὰ μιὰ προδοδὸ τῆς θεατρικῆς Τέχνης στὴν Ἑλλάδα. Τὰ ἄλλα ἀθηναῖκα θέατρα ἔφθασαν σὲ μιὰ μόλις ὑποφερτὴ μετριότητα, —σὲ φωτεινὲς ἀναλαμπές τῶν πρωταγωνιστῶν καὶ τῶν πρωταγωνιστριῶν, πού συντρίβονται ὁμῶς ἐλεεινὰ ἀπὸ τ' ἄλλα προδῶτα,

πὸν παίζουν μέσα σὲ ἀνύπαρκτη σκηνοθεσία, —καὶ σταμάτησαν, δὲν προσπαθοῦν πιά τίποτε. Δὲν ἔχουν κανέναν ἄλλο σκοπὸ ἀπὸ τὴν παράσταση τῆς κάθε μέρας, ἀπὸ τὰ νὰ ἀνεβάζουν στὴ σκηνὴ ὁποιοδήποτε διάφορα ἔργα. Κάποτε, μᾶλλον σπάνια, ἔργα ἀξίας, φιλολογικά, δὲ συζητιέται, ἀλλὰ τί σημαίνει; Παρουσιάζονται τὰ ἔργα, δὲν παίζονται, μᾶλλον παραμορφώνονται, καὶ δὲ διακρίνεται πούθενά καμιά τάση, καμιά ἐπιθυμία κἂν, καλλιτέρεψης. Τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου ἂν καὶ γιὰ τὴν ὥρα δὲν κατώρθωσε τίποτε, τὴν ἔχει αὐτὴ τὴν καλὴ θέληση, ἂν καὶ στὴν πράξιν ἀποτυγχάνει, θεωρητικὰ τουλάχιστον ἐπίμονα καὶ χωρὶς σιγήν νὰ τ' ἀπαρηγορεῖ ἔχει κάποιο ψηλὸ ἰδανικὸ τέχνης, μόρφωσης καὶ προόδου. Γι' αὐτὸ ἀξίζει καὶ πρέπει νὰ κρίνονται οἱ παραστάσεις του.

Μὰ καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ λυπᾶται κανένας σὲ παραστάσεις σὰν τῶν Τριῶν Μονόπραχτων, ὅπου μιὰ γίνεται πάρα πολὺ μεγάλη ἢ διαφορά μεταξὺ τῆς ἐχτέλεσης, καὶ τῆς «καλῆς θέλησης». Ἡ ἔκφρασις εἶταν τόσο ἀσχημὴ προχθὲς πὺν κατέστρεφε σχεδὸν ὁλότελα τὴν Ἰδέα. Λεῖπουν οἱ καλλιτέχνες μὲ ἰδιοφυΐα, οἱ ἀληθινοὶ ἡθοποιοί, ἢ φταίει ἡ διδασκαλία; Μοιάζει σὰ νὰ διδάσκει τὰ ἔργα ἐξωτερικὰ, τίς κινήσεις, τὰ λόγια τους, τίς ἀπόχρωσες τῆς φωνῆς, καὶ αὐτὸ περιπνέει μόνο, καὶ νὰ μὴ ἐξηγεί καθόλου τὸ νόημα, τὴν ψυχὴ τοῦ ἔργου, νὰ μὴ διδάσκει ὅτι ἕνας ἡθοποιὸς πρέπει νὰ καταλάβει βαθιά, νὰ αἰστανθεῖ μὲ ὅλο του τὸ εἶναι τὸ ρόλο του πρὶν ἀρχοῦ σκεπτεῖ κἂν νὰ τὸν ἀνταποδώσει.

Κι ὅμως ἴσως γιὰ πρώτη σχεδὸν φορὰ νὰ μὴν ἀπέτιγε πολὺ στὴν ἐκλογὴ, ἢ Διεύθυνση τοῦ Θεάτρου τοῦ Ὁδείου. Ἄ δὲν ἔγινε τυχαία, διαφαίνεται κάποιο πρόγραμμα, κάποια σκέψη στὴν παράσταση μονόπρακτων μὲ δράση ὅχι περίπλοκη καὶ ἀρκετὰ ἐξωτερικὴ. Ἡ συγκέντρωση καὶ τὸ πολὺ σφιχτοδεμένο πὺν ἀπαιτεῖ τὸ μονόπρακτο ἃ δυσκολεύει τὸ συγγραφεὶ εὐκολύνει τὸν ἡθοποιὸ, καὶ σύγχρονα μπορούσε νὰ δείξει ὁ θεὸς πὺς παρουσιάζεται σὲ levers du rideau. Κ' ἦσαν «φιλολογικά», τὸ μονόπρακτα πὺν παρουσίασε, ἔχτος βέβαια ἀπὸ τὸ δεύτερο, μιὰ κωμῶδια, ὁ Πλούσιος Ἀνεψιός, ἐντελῶς ἀνάξια κάθε κριτικῆς, πὺν εἶταν κῆμα καὶ ντροπὴ νὰ ξεθαφεῖ ποὺς ξέρεϊ γιατί, ποὺς ξέρεϊ ἀπὸ ποῦ, καὶ πὺν χαλνοῦσε τὸ ἄλλως τε καλὸ σύνολο τῆς ἐκλογῆς. Εἶναι ἀλήθεια λυπηρὸ νὰ ὑπὸ κατορθώνει ποτὲ ἢ Διεύθυνση τοῦ Ὁδείου νὰ ἀποφεύγει χτυπητὲς παρατονίες.

Ὁ Πλούσιος Ἀνεψιός εἶναι μιὰ κωμῶδια ὅχι μόνο παλαιωμένη καὶ ψευτορωμαντικὴ, ἀλλὰ καὶ ἄδεια, τιποτένια, δὲ λείει τίποτε, μόνο κοινὰ τὸ κοινό, χίλιες φροδὲς εἰπωμένο θέμα τοῦ συγγενῆ πὺν ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν Ἀμερική, πὺν τὸν περιποιοῦνται ὅλοι γιατί τὸν νομίζουν πλούσιο, πὺν τὸν κακομεταχειρίζονται ὅταν κάποιος τοὺς διηγίεται ὅτι εἶναι φτωχός, καὶ πὺν τὸν περιποιοῦνται πάλι ὅταν μαθαίνουν ὅτι ἀληθινὰ εἶναι πλούσιος. Καὶ μόνο μιὰ κοπέλλα πὺν τὸν περιγελοῦσε ὅταν τὸν περιτριγύριζαν ὅλοι, τὸν λυπᾶται, τοῦ δείχνεται καλὴ, ὅταν τὸν ἐγκαταλείπουν, κ' ἔτσι συγκινεῖται ὁ Πλούσιος Ἀνεψιός καὶ παντρεύεται μὲ τὴν κοπέλλα. Κωμῶδια τόσο κουτὴ πὺν ἐπινξε καὶ ξεμυθένως κάθε παίξιμο ἂν καὶ παίχτηκε πολὺ καλύτερα ἀπὸ τὰ δυὸ ἄλλα μονόπρακτα, χάρις στὴ φυσικότητα καὶ στὴ λιτότητα τοῦ κυρίου Παπαχρήστου (Θεῖος) στὴ χάρις καὶ στὴ ζωηρότητα τῆς δεσποινίδος

Μπατιστάτου (ἡ κοπέλλα) —κατέχει τὴ σκηνή, πρέπει ὅμως νὰ μελετήσῃ ἀκόμα πολὺ, καὶ νὰ χάσῃ κατὰ πολὺ δυσάρεστο στὴν προφορὰ τῆς —χάρη στο φυσικὸ κωμικὸ τάλαντο τοῦ κυρίου Παντοπουλοῦ (ὑπηρέτης) —φυσικὸ ἀλλ' ἐντελῶς ἀμόρφωτο, πρέπει νὰ γίνῃ πολὺ πρὸ εὐλύγιστο καὶ πολὺ πρὸ συνειδητό. Ἡ δεσποινίδα Μπενὴ Ψάλλη (Θεία) δὲν ἔδειξε δυστυχῶς τίποτε ἀπὸ τὸ τάλαντο τῆς ἀδελφῆς τῆς, καὶ ὁ κύριος Ἐρμάνης (Πλούσιος Ἀνεψιός) πρέπει νὰ μάθῃ ἀκόμα πολλὰ, πάρα πολλὰ, ὅλα πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ στέκεται, καὶ νὰ μιλεῖ, καὶ νὰ σκεπτεται, καὶ νὰ αἰστανεταί. Δὲν εἶναι διαφορετικοὶ οἱ ρόλοι τῶν jeunes premiers ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς jeune premier νὰ ἐπιδείχνῃ μόνο μιὰ οποιοδήποτε συμπαιθητικὴ ἐμφάνιση.

Ἡ «Ἀρκούδα» παρανοήθηκε ἐντελῶς. Εἶναι μιὰ λεπτὴ κωμῶδια, μιὰ σάτυρα τοῦ πόσο λίγο κυβερνᾷ ὁ ἄνθρωπος τὰ αἰσθηματά του, τοῦ πόσο λίγο εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ πὺς τὴ στιγμή πὺν τὸ περισσότερο μισοῦν οἱ ἄντρες τίς γυναῖκες καὶ οἱ γυναῖκες τοὺς ἄντρες, εἶναι καὶ ἡ στιγμή πὺν εἶναι τὸ περισσότερο ἑτοιμοὶ ν' ἀγαπήσουν, μιὰ λεπτὴ σάτυρα τοῦ Ἀγριάνθρωπου καὶ τῆς Γυναίκας πὺν φαντάζεται τὸν ἑαυτὸ τῆς ἀπαρηγόρητη χίρα ξεχνώντας τὸ Νόμο τῆς νεότητος, εἶναι μιὰ λεπτὴ σάτυρα καὶ σύγχρονα μιὰ μελέτη, ὅχι πολὺ βαθιὰ ἴσως, γιατί ζωγραφίζει ἐλαφροειδῶς, χαμογελώντας, ἀλλ' ἀληθινῶς, τοῦ πὺς γεννιέται, ἐπιδάλλεται ἕνα αἰσθημα, καὶ τοῦ πόσο μοιάζει κάθε ἀντίσταση ἐναντίᾱ του μὲ τὴ σπασμωδικὴ πᾶλη ἐνὸς ἀντρείκελου. Εἶναι κωμῶδια καὶ παίχτηκε σὰ φάρσα. Ὅσο καὶ ἂν πρέπει ὁ Γρηγόρης (κύριος Δεστούνης) νὰ φωνάζει, νὰ βοῖζει, νὰ περιφέρεται ἄγρια στὸ δωμάτιο, νὰ φαίνεται ἀγριάνθρωπος, ἀρκούδα, δὲν πρέπει μόνο νὰ βηματίζει, μόνο νὰ βοῖζει, μόνο νὰ φωνάζει, πρέπει νὰ διαφαίνεται ὅτι οἱ ἄγριοι τοῦ τρόπου κρύβουν μιὰ ψυχὴ πολὺ ἀγνή, παιδική, γλυκιά μάλιστα. Μιὰ ψυχὴ πὺν δὲ θέλει νὰ τὴ φανερώσῃ σὲ κανένα, πρέπει νὰ διαφαίνεται ἢ πᾶλη τοῦ ἐναντία στὴν ἀγάπην. Ὁ κύριος Δεστούνης δὲν κατώρθωσε οὔτε κἂν οἱ φρονέες του νὰ μὴ βγαίνουν μόνο ἀπὸ τὸ λαμό του ἀλλ' ἀπὸ ὁλόκληρη τὴ φύσιν του. Ἡ κυρία Ζερβὸς εἶταν ἀσύγχρονα πρὸ φυσικῆς, —ἔχασε κάθε περσινὴ τῆς προσποίησης, ἀλλὰ καὶ κείνη δὲν κατώρθωσε νὰ παίξῃ κωμῶδια καὶ ὅχι φάρσα. Ὁ ἀληθινὸς κωμικὸς πρέπει νὰ φαίνεται πὺς δὲν ἔχει καμιά συνείδηση ὅτι εἶναι ἀστείος, πρέπει νὰ φαίνεται βέβαιος γιὰ τὴ σοβαρότητα τῶν ὅσων λέει καὶ κάνει, γιὰ τὴ σοβαρότητα τοῦ ἑαυτοῦ του. Αὐτὴ ἡ σοβαρότητα, ἢ ἀντίθεσός τῆς μὲ τὴν κωμικὴ πράξιν προκαλεῖ τὸ γέλιο. Ἡ ἐντύπωση τοῦ ἀστείου χαλαρώνεται ἢ καὶ χάνεται ἐντελῶς ὅταν διαφαίνεται ὅτι ὁ ἡθοποιὸς λέει ἢ σκεπτεται «Αὐτὸ εἶναι ἀστείον». Συγκρατημένος, λιτός, ἀληθινὰ κωμικὸς, εἶταν μόνο ὁ κύριος Παπαχρήστου. Ἐῖχε εἰσχωρέσει στὴν ψυχὴ τοῦ ρόλου του καὶ τὸν ἀνέδειξε, ἂν καὶ εἶταν ρόλος ἐντελῶς μικρός, ἀσημαντός.

Τὸ δράμα «Ἐνα Γαρόφαλο» ἕνα δράμα ἐξωτερικῆς δράσης, ἀλλὰ πολὺ γοργῆς, πολὺ πυκνῆς καὶ δραματικῆς, ψυχολογημένο χωρὶς νὰ εἶναι καὶ ψυχολογικὸ, σφιχτογραμμένο, ἕνα δράμα πὺν συναρπάζει ὁλοένα περισσότερο ἴσως τὸ τέλος ὅπου κορυφώνεται ἢ ἀγωνία, παίχτηκε τόσο ἔλασινὰ πὺν μὲ δυσκολία μπορούσε κανένας νὰ τὸ παρακολουθήσῃ. Ἀπαιτοῦσε

ακατάπαυστα μιὰ διπλή δημιουργία ἀπὸ τὸ θεατῆ-
 μέσα ἀπὸ τὸ ἀσχημὸ παίξιμο νὰ μαντεύει τὴ σχεψί-
 του συγγραφέα καὶ νὰ φανταζεται πῶς ἐπρεπε νὰ παί-
 χτει. Ὅλοι, ἐκτὸς βεβαίως ἀπὸ τὸν κυρίῳ Λουδοβίκου
 που εἶναι πάντα ἡθοποιός, πάντοτε μέσα· στο προ-
 σωπὸ που παριστάνει, ἀλλὰ πρὶν εἶχε καὶ κείνος συ-
 τυχῶς ἓνα πολὺ μικρὸ καὶ δευτερευοντα ρόλο, ὅλοι
 ἐπαίξαν ὄχι μόνον ἐξωτερικὰ, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς, σιγὰ.
 Ἰδιαίτερα ἡ οὐροποιὸς Κοτσάλη. Ἐκείνη καὶ τὸ κυρίῳ
 προσώπο. Ἄν ἀλήθεια ἔχει κάτι μέσα της μιὰ μόνη
 συμβουλὴ μπορεῖ νὰ τῆς δοθεῖ, ἀπὸ ἀληθινὸ ἐνοια-
 φέρον, καὶ αὐτὴ νὰ το λυτρώσει ὅτι ἐπρεπε νὰ τὴν
 ἀκουσῇ, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ. Ἰρήγορα ὅτι εἶναι πλὴν
 πολὺ ἀργά. Εἶναι δύσκολο, ἀλλ' αὐτὴ νὰ γίνῃ κα-
 ποτε ἡθοποιὸς πρέπει ἡρωϊκὰ ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἔα-
 ναρχίσῃ τὴν αἰδέσῃ ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἠρέ-
 πει νὰ διώξῃ ὅλες τὶς στραβὰς συνήθειες· ὅλα τὰ
 ψεύτικα καὶ τὰ συνθηματικά, ὅλα τὰ νευρο-
 σπαστικά που τὴν ἔχουν κυριέψῃ ὁλόκληρη καὶ
 τὴν παρασέρνουν ὁλοένα χαμηλότερα. Εἶναι ἐκ-
 νευριστικὴ ὅσο δὲ φαντάζεται ἡ σπασμοδικὴ της
 προσπάθεια, πρὶν ὅλο διαφαίνεται, νὰ παίξῃ, ποτὲ
 νὰ ζήσῃ τὸ ρόλο της, ἡ σπασμοδικὴ της προσπά-
 θεια που δὲν κατορθώνει καὶ νὰ ἀνταποδώσῃ μιὰ
 στιγμὴ σωστά. Εἶναι ἐκνευριστικὴ, ἀλλὰ πολὺ περισσό-
 τερο λυπηρὴ ἡ θέα ἑνὸς τάλαντου που βαθμιαία κα-
 ταστρέφεται, τελευταία μάλιστα ὅλο καὶ ταχύτερα. Ὅτι
 ἐπρεπε ἡρωϊκὰ ν' ἀποφασίσῃ γιὰ καιρὸ νὰ παίξῃ
 μόνον μικρούς, ἐντελῶς ἀπλοὺς ρόλους, γιὰ νὰ μάθῃ
 νὰ εἶναι φυσικὴ, γιὰ νὰ μάθῃ πάλι νὰ αἰσθάνεται,
 γιὰ νὰ γίνῃ ἐσωτερικὴ. Τὸ μόνον της προτέρημα που
 τῆς μένει, μιὰ φυσικὴ εὐγένεια, μιὰ ἔλλειψη κάθε προσ-
 τυχίας, προχθεστὴς πείραξῃ σὰν ἀσύμφωνο. Ἐπρεπε νὰ
 εἶχε καταλάβῃ ὅτι ὁ ρόλος της, τὸ περίγυρο τοῦ ἔρ-
 γου, ἀπαιτοῦσε κάποια προστυχία, τὴν προστυχία που
 ὑπερβολικὴ πὰ τὴν ἔδειχναν ὁ κύριος Δεστούνης καὶ
 ἡ κυρία Κωνσταντίνου. Χρειάζονταν ἀλλ' ὅχι τόση,
 ὥστε νὰ καταντᾷ μόνον ἀστεία.

Ὁ θάσος τοῦ Ὁδείου παίξῃ γρήγορα καὶ εἶναι
 μελετημένος. Γιὰ τὴν ὥρα εἶναι στὴν ἐχτέλεση σχε-
 δὸν τὸ μόνον του προτέρημα. Τὰ προχθεσινὰ σκηναὶ
 δὲν πείραξαν ἀλλὰ καὶ δὲν ἄρεζαν. Εἶσαν ἐντελῶς ἀδι-
 άφορα. Στὴν Ἀρκούδα ὅμως ἐπρεπε τὸ σολόνι νὰ εἶχε
 κάποιο ρωσικὸ χαρακτήρα. Περιμένει κανεὶς κάτι
 ἀπὸ τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου, κάτι ὥραϊο, ἔστω καὶ πολὺ
 ἀργότερα. Περιμένει μὲ ὑπομονή, ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν
 ἀπαίτησιν στὴν ἀναμονή του νὰ μὴ δίνει τὸ θέατρο
 τοῦ Ὁδείου οὔτε μιὰ ἀπογοήτευσιν σὰν τὴν προχθε-
 σινή.

Νοέμβριος 1919

ΑΛΚΗΣ ΘΥΛΟΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

— *Δυὸ ἄρθρα γιὰ τὸν ποιητὴ Μαλακάση*

— Σ' ἐν ἀπὸ τὰ τελευταία φύλλα τοῦ γαλλικοῦ πε-
 ριοδικοῦ «Σκαρβαίος», που ἔχει διευθυντὲς τοὺς κ.κ.
 Στέφανο Μαρῆ καὶ Γιάννη Νουρῆ, τυπώθηκε μελέτη
 ἀναλυτικὴ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ Μ. Μαλακάση,
 γραμμὴν ἀπὸ τὸν Παῦλο Λουδοβίκου Σενώ. Ὁ κριτι-
 κὸς χαρακτηρίζῃ τὴν τέχνη τοῦ νεοέλληνα ποιητῆ μὲ
 λόγια θαυμασμοῦ καὶ ἐξαιρετικῆς ἀγάπης, παραδίδον-
 τας τὸ ἔργο του μὲ τὸ καθαρό τραγούδι τοῦ φτερωτοῦ

τζίτζικα, κρυμμένου μέσα σὲ κάποια πιπεριά τοῦ δρό-
 μου που πάει στὴν Ἀκρόπολη... Ὁ Μωρεάς, που τὶς
 τελευταῖες του στιγμὲς, ὁ Μαλακάσης δηγήθηκε στὴν
 ἐπιθεώρησιν τῆς Ἀθήνας, τὸ «Νουμά», — εἶχε ναὶ
 ἀγαπήσῃ τὴν ποίησιν αὐτῆς γεμάτης πάθος καὶ χάρις.

— Στὸ φύλλο τοῦ περασμένου Ὀκτώβριος τῆς «Σύ-
 χρονης Ἐπιθεώρησης» τοῦ Παρισιοῦ, ὁ Λουδοβίκος
 Νεμό δημοσιεύει μεταφρασμένα ἑπτὰ τραγούδια τοῦ
 Μ. Μαλακάση, ἀπὸ τὴν τελευταία συλλογὴ τοῦ ποιητῆ,
 τοὺς «Ἀσφοδέλους» συνοδεύοντάς τα μὲ κατάλληλο
 ἄρθρο. Ὁ Μαλακάσης, μᾶς λέει, γεννήθηκε στὸ Με-
 σολόγγι, πρωτεύουσα τῆς Ρούμελης, τόπο που ἔβγαλε
 μαζί μὲ τὸν Παλαμά, καὶ ἄλλους λαμπροὺς ποιητῆς. Ὁ
 Μαλακάσης εἶναι ἀπὸ τὴν οὐμάδα ἐκείνη που συγκέν-
 τρωσε ὅλα τὰ ἐξαιρετικὰ τάλεντα τῆς ἐποχῆς, στὸ δού-
 λεμα τῆς δημοτικῆς γλώσσας, καὶ κατάρθωσε νὰ κα-
 τανικήσῃ τοὺς ἀντίθετους. Τὸ ποίημά του «Τὸ δά-
 σος», πρωτοδημοσιεμένο στὸ περιοδικὸ «Τέχνη» τὸν
 ἔβαλε ἀμέσως στὴν πρώτη γραμμὴ, μὲ τοὺς καλύτε-
 ρους λυρικοὺς τοῦ τόπου του.

— *Κωστ. Κατσίμπαλη. Τὰ «Ρουμπαγιὰ» τοῦ*
Ὁμάρ Καγιὰμ. Τοῦ περιφημοῦ Πέρση ποιητῆ Ὁμάρ
 Καγιὰμ βγήκανε σὲ βιβλίον, μὲ πολυτέλεια τυπωμένο
 στὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἑταιρίας «Τύπος», τὰ σοφὰ τε-
 τράστιχα, γνωρισμένα μὲ τὸνομα «Ρουμπαγιὰ» καὶ
 μεταφρασμένα στὴ δημοτικὴ μας μὲ ἀληθινὴ τέχνη
 ἀπὸ τὸν κ. Κ. Κατσίμπαλη. Οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νου-
 μά» θυμοῦνται στοὺς τόμους τοῦ 1915 καὶ τοῦ 1916
 τὸ πρωτοφανέρονμα τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς μετάφρασης
 τοῦ Ἀνατολίτη ποιητῆ. Ἐτανε ἀληθινὰ ἔλλειψη τῆς
 νέας μας φιλολογίας νὰ μὴν ἔχει μιὰ ἔκδοσιν τοῦ τόσο
 ἀγαπημένου τοῦ Ἑθνομαικτοῦ δημόσιου, φιλόσοφου καὶ
 γλυκοῦ τραγουδιστοῦ. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Κατσίμπαλη
 εἶναι ὅσο παίρνει καλοσυνειδητὴ, προσεχτικὴ, μελετη-
 μένη καὶ φροντισμένη. Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου, ὁ μετα-
 φραστὴς, μᾶς δίνει μιὰ σύντομη, μὰ ζουμερὴ μελέτη
 γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ὁμάρ Καγιὰμ, που βοηθεῖ
 σημαντικὰ τὸν ἀναγνώστη στὴν κατανόησιν τῆς ἀπλῆς
 ὅσο καὶ ἀψηλῆς αὐτῆς ποίησιν.

ΜΟΥΣΙΚΗ

— *Πρώτη συμφωνικὴ στρατιωτικὴ συναυλία.*
 Τὴν περασμένη βδομάδα δόθηκε στὸ Δημοτικὸ θέα-
 τρο ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ὀρχήστρα, μὲ μαέστρο τὸν
 ταγματάρχην κ. Μανώλη Καλομοίρη, ἡ πρώτη συμφω-
 νικὴ συναυλία. Παίχθηκε ἡ ἑβδομὴ συμφωνία τοῦ
 Μπετόβεν, οἱ «Χορευτικὲς σκηνῆς» ἀπὸ τὸ μελόδραμα
 «Προμηθεὺς» τοῦ ἴδιου μεγάλου δημιουργοῦ, καὶ ἓνα
 μέρος ἀπὸ τὴν δραματικὴν συμφωνία τοῦ Μπερλιόζ
 «Ρωμαιοὶ καὶ Ἰουλιέτας». Ἡ προσπάθεια τῆς μικρῆς,
 μὰ καλοδολεμένης ὀρχήστρας, πρέπει νὰ χαιρετιστεῖ
 σὰ μιὰν ἐλπιδοφόρα πρόδο.

ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ:

Γ. ΣΚΛΗΡΟΥ

“ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ,,